

της, ἄρα, ἦσαν θεράπαιναι της, δοῦλαι της, καὶ ὡς τοιαύτας τὰς μετεχειρίζετο.

Παραπλεύρως τῆς βέυσσας, ἐβάδιζον καὶ ἄλλαι τινὲς γυναῖκες, ὅμοιαι πρὸς τὰς μνημονευθείσας, αἰτινες ἐκόμιζον τὰ τέκνα της. Ἡ μία ἐβάσταζεν εἰς τὰς ἀγκάλας της τὸ δεκαπεντάμηνον βρέφος τῆς βέυσσας, ἡ ἄλλη τὴν τετραετίδα κόρην της· μία γυνὴ εἰκοσαέτις ἐνωτοφόρει τὸν ὀκταετῆ παχουλὸν καὶ ὀλοστρογγυλὸν υἱὸν τῆς, τὸν μικρὸν βέην, φερνonta ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του φέσιον μὲ πέντε ἢ ἑξ μεγάλα φλουριά, καὶ μέφονταν ἔχουσιν ἄνωθεν σκόρδα, διὰ τὰ μὴ ματαχθῆ. Καὶ τέλος, ἡ δωδεκαετής ἄλλὰ μικροκαμωμένη καὶ συνηθισμένη εἰς τὰ χάδια κόρη της, μὴ δυναμένη εἰσεῖναι νὰ ἱππεύῃ, ἐνωτοφορεῖτο καὶ αὕτη ὑπὸ δεκαεξαέτιδος παιδίσκης, δεικνύουσα φιλαρέσκως εἰς τὰς πτωχὰς της δηηλικούς τὰ ὠραῖα χρυσὰ σκουλαρίκια της καὶ τὸ πλούσιον μαργαριταρένιον περιδέραιον, τὸ ὁποῖον ἐκόσμηι τὸν λευκὸν τράχηλόν της.

Μετὰ τὴν σύζυγον τοῦ βέην καὶ τὰ τέκνα της, ἠκολούθει δεκάς ἐνόπλων Κούρδων νεανίσκων, τὸ δὲ κερβάνιον ἔκλειε μακρὰ σειρὰ ἐκ πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα καμήλων, ἐλαυνομένων ὑπὸ τριῶν ἢ τεσσαρῶν καμηληλατῶν καθημένων νωθρῶς ἐπὶ τῶν ὄνων των.

Τὸ κουρδικὸν κερβάνιον διήλθεν οὕτω τὴν κοιλάδα, μετὰ μεγαλοπρεποῦς βραδύτητος, καὶ ἐγένετο ἄφαντον εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς, καθ' ὃν χρόνον αἱ χελιδόνες ἐκελάδουν, ἡ αὖρα ἔσειε τοὺς κλάδους τῶν δένδρων, καὶ ὁ κόραξ ἵπτατο καταμετρῶν διὰ τῶν πλατέων περὺγων τοῦ τὴν ἀτμόσφαιραν, καὶ ἀρῶν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνὰ ἓνα τραχὺν κρῶγμόν, ἀντηχοῦντα μέχρι τῶν περάτων τοῦ δάσους.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην κατήλθεν ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τρέχουσα, ἡ νεαρὰ φίλη μου, καὶ προσελθούσα ἐκάθησε παρὰ τὸ πλευρόν μου, ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς μεγάλης φηγοῦ. Ἦτο ἐνδεδυσμένη τὴν ἀπλὴν ἄλλὰ κομψὴν ἐσθῆτα της, γλυκυτάτου ροδίνου χρώματος, ἥτις τοσοῦτον ἀνεδείκνυε τὴν ξανθὴν καλλονὴν της. Ὁραιότατα ἀγρολούλουδα ἐκόσμουσαν τὴν χρυσὴν κόμην της, ἥτις ἐκυμάτιζε λυτὴ εἰς τοὺς ὤμους της κάτωθεν τοῦ ψιαθίνου πύλου, ὃν λίαν χαριέντως ἔφερεν. Αἱ στεναὶ χεῖριδες τῆς ἐσθῆτος της ἄφηνον ἀνοιχτὸν μέρος τῶν τορνευτῶν καὶ παλλεῦκων βραχιόνων της· καὶ πρὸς τοῦτοίς, κάτωθεν τοῦ χαριέντος λακκίσκου τοῦ λαιμοῦ της ἐξετείνετο μικρὸν τρίγωνον ἀνοιγμα, ἐκ τοῦ ὁποῦ διεφαίνετο ἀπαστράπτων, τεμάχιον λευκοῦ καὶ μυρωμένου στήθους, μὲ μικρὸν χρυσοῦν σταυρὸν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ μυρίου προῦκάλει ἀκατανικήτους πειρασμούς. Φαιδρὰ, χαρίεσσα καὶ ὁμηγητικὴ, ἡ φίλη μου διέχυσεν ἀμέσως τὴν εὐτυχίαν περὶ αὐτῆς. Ἐκράτουν τὴν μικρὰν καὶ λεπτοφυῆ χεῖρα της ἐντὸς τῆς παλάμης μου, καὶ θλίβων σὺτήν, ἡσθκνύμην ἀνέκφραστον ἡδονήν. Ἡ κροῶμην ἀκρόεστως τῆς ἡδέας λαλιᾶς της, ἡ δὲ γλυκυτάτη μικρὰ φωνὴ της, ἀντήχει εἰς τὰ ὦτα μου ὡς ἡ ἡδονικωτάτη τῶν μελωδιῶν.

«Ἀς στολίζονται τὰ δένδρα διὰ τῶν ἐαρινῶν ἀνθῶν, εἶπον· ἄς φουῇ ἡ δροσερὰ αὖρα διὰ μέσου τῶν

κλάδων των· ἄς φύεται ἡ χλόη ἐσπαρμένη μὲ χίλια ἀγρολούλουδα· ἄς κολυμβᾷ ἡ νῆσσα μὲ τοὺς νεοσσούς της· ἄς κοιμᾶται ὁ βοσκὸς ὑπὸ τὸ δένδρον, ἄς σκιρτῶσι τὰ πρόβατα ἀνὰ μέσον τῶν χόρτων, ἄς κελαδῶσι τὰ πτηνὰ τοῦ δάσους, καὶ ὁ κόραξ ἄς διέρχεται κρῶζων ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν· εἴποτε ἐξ ὧν τούτων δὲν ἔχει δι' ἐμὲ ἀξίαν, ὅταν ἡ παλάμη μου δὲν θλίβῃ τὴν μικρὰν καὶ λευκὴν χεῖρα τῆς φίλης μου, καὶ τὰ ὦτα μου δὲν ἀκούωσι τὴν μελωδικὴν της φωνήν.»

Ἀλλὰ μόλις διελογίσθην ταῦτα, καὶ ἐξυπνησα.

Ἦτο ὄνειρον, ὡς ὅλα τὰ ὄνειρα· ἦτο ὄπτασις.

Καὶ ὁμῶς, τίς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι τὸ ὄνειρον τοῦτο εἶνε ἀπραγματοποίητον;

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ

(PAUL BOURGET)

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ

Εἶναι καλὸν νὰ ἐπανείδωμεν τὴν γυναῖκα, ἥς ἡράσθημεν καὶ ἥς ἀπεχωρίσθημεν ὑπὸ τοῦ βίου, ὅτε δέκα ἔτη διέβησαν ἐπὶ τοῦ ἔρωτος τούτου, ἐπὶ τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ ἐπὶ τῆς καλλονῆς ἐκείνης; Εἶναι καλὸν ν' ἀνοιξωμεν τὸ βιβλίον, τὸ ἄλλοτε μετὰ μέθης ἀναγνωσθὲν, εἰτα δὲ σχεδὸν λησμονηθὲν, καὶ ὅπερ ἐδοίσκεμεν ἐν τῇ πατρικῇ βιβλιοθήκῃ μετὰ τῇ ἐπιγραφῇ αὐτοῦ, ἥτις ἀναπαρίστησιν ἡμῖν, ὥρας τινὰς τῶν τερπνοτάτων τῆς ἐφηβικῆς ἡμῶν ἡλικίας; Εἶναι καλὸν νὰ ἐπιστρέψωμεν, ἀνδρωθέντες, εἰς τὴν γῶραν, ἣν ἐπεσκέσθημεν νεοὶ ὄντες καὶ ἥτις διαμένει ἐν τῇ ἀναμνήσει, ὡς ὅσας πλήρης ἀρώματος, φωτὸς καὶ ῥέμβης; Εἰς τὸν φίλον, ὅστις θὰ ἤρχετο νὰ μοι προβάλλῃ τὰ ἐρωτήματα ταῦτα, γνωρίζω καλῶς τί θ' ἀπεκρινόμην: «ὦ! τὸ παρελθόν, ἔστω τὸ παρελθόν, θὰ τῷ ἔλεγον, ἐὰν θέλῃς νὰ ζήσης. Ζήτησον τὴν γυναῖκα, ἣν οὐδέποτε συνήντησας, ἥτις οὐδὲν γινώσκει περὶ σοῦ καὶ περὶ ἧς οὐδὲν γινώσκεις, ἐὰν θέλῃς ν' ἀγαπήσῃς τὸ βιβλίον τὸ συγγραφέν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, οὗτινος τὸ ὄνομα οὐδέποτε ἤκουσας, ἐὰν θέλῃς νὰ ρεμβάσῃς καὶ ἐὰν θέλῃς νὰ εὐαρεστήθῃς ἐν μέσῳ τοπίῳ, ἀπόφυγε τὰς ἀγνώστους χώρας, ἐνθα οὐδὲν εὐρίσκεις ἔχοντος τοῦ ἀνθρώπου οἷος ἄλλοτε ὑπῆρξες καὶ οἷος οὐδέποτε πλέον θὰ ὑπαρξῇς.

Ναί! τοιαῦτα θὰ ἔλεγον καὶ θὰ εἶχον ἐννεάκις δίκαιον καὶ ἀπαξ ἄδικον, ὡς ἐπίεσθην, ἐπιστρέφων κατὰ Δεκέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς Κέρκυραν, ἣν τοσοῦτον εἶχον ἀγαπήσει κατὰ τὸ 1874.

Διότι ὑπάρχουσιν ἐρωμένα, ὧν τὸ γόητρον ἀποσβέννυστι πᾶν ὅ,τι ἡσθάνθη τις ἀφ' οὗτο ἀπεχωρίσθη αὐτῶν, διότι ὑπάρχουσι βιβλία καὶ μετὰ δέκα ἔτη γόνιμα ρεμβασμῶν, ὡς καὶ ὅτε πρῶτον ἀνέγνωμεν αὐτά, καὶ μέρη τοῦ εὐρέος τούτου κόσμου εὐλογημένα, ἅτινα διὰ τῆς μαγείας των ἀποδίδουσιν ἡμῖν ἀκροῦσαν νεότητα ὅπως τὰ ἐπανείδωμεν ἐκ νέου — ὥσει διὰ πρῶτην φορὰν. Τοιοῦτον εἶναι καὶ ἐκεῖνο, οὗτινος τὸ ὄνομα ἔγραψα πρὸ ὀλίγου καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἐπεβίβασθην εἰς Βρεντήσιον μετὰ τῆς ἀγωνιώ-

δους οὕτως εἰπεῖν, περιεργείας ἐκείνης, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ γόητρον καὶ τὸν κίνδυνον τοιαύτης ἐπανόδου.

Κατάσυγκυρίαν, ἣν ἀρχαῖος θὰ ἐξέλαμβανεν ὡς κωινόν χαρὰς, ὁ διάπλους ὑπῆρξε λίαν ἡσυχος, καὶ ὅτε περὶ τὴν πρῶτην ἀνέβη ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ ἀτμοπλοίου, παρουσιάσθη πρῶτων ὀφθαλμῶν μου τὸ φωτεινότερον τῶν ὄσων εἶχον ἰδεῖ ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας τοπίου. Ἡ θάλασσα, ἥρεμος ὡς λίμνη, ἐξεπείνετο δίκην σινδόνης βαθυτάτου κυανοῦ χρώματος. Οὐδὲν νέφος ἐπλανᾶτο ἐν τῷ σκαπφειρίνῳ οὐρανῷ, οὐτινος ἡ ὠχρότης καὶ ἡ ἐπὶ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν Ἀλβανικῶν ὄρεων πεπασμένη χιὼν, ἦσαν αἱ μόναι τοῦ χειμῶνος ἐνδείξεις. Ἡ χιὼν ἦτο τοσοῦτον ἀραιὰ, ὥστε διὰ μέσου αὐτῆς τὰ ὄρη ἐφαίνοντο λειριόχρα.

Ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ταύτης, οὐδὲν ἕτερον σημεῖον ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως πλὴν χωριδίων τινῶν ἐρριμμένων κατ' ἀποστάσεις ἐν ταῖς χαράδραις. Δεξιᾷ τῆς γραμμῆς ἦν ἡ κολούθει τὸ ἥρεμα κινούμενον ἀτμόπλοιο, διασχίζον τὸ ἀσθενῶς βρέμον ὕδωρ, ἀνέδυσεν μικρότατα νησιδία, γυμνά καὶ στυγνὰ καὶ προσήγγιζεν ὁ κυανοῦς ὄγκος τῆς μεγάλης νήσου, ἀγγελλομένης ὑπὸ τοῦ μεγάλου ὄρους τοῦ Παντοκράτορος, ὅπερ πανταχόθεν φαίνεται ὡς κολοσσαῖος βωμός.

Οἱ λαροὶ ἵπταντο περὶ τῶν ἰστών, ταλαντεύοντες μετὰ χαριέσσης νωχελείας τὸ λευκὸν αὐτῶν σῶμα, ἀκίνητον ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγάλων καὶ εὐκάμπτων αὐτῶν πτερύγων. Ἡσθάνθη ἐμαυτὸν καταλαμβανόμενον ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ, ὡς ἄλλοτε, καὶ μετὰ θρησκευτικῆς σχεδὸν κατανύξεως ἐρείδων τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, τὰ ὄμματα προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ ὄρους οὐτινος ἐγνώριζον τὴν ὑψηλὴν κατατομήν, παρηκολούθουν, καθόσον τὸ ἀτμόπλοιο προσήγγιζε, τὰς λεπτομερείας τοῦ τοπίου ἐκείνου. Καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ ἀνωμαλῖαι τῆς ἀκτῆς κατέστησαν δραγαί, καὶ αἱ οἰκίαι ἐντὸς τῶν πτυχῶν τῶν κοιλάδων καὶ αἱ ἐλαῖαι αἰτίνες δίδουσιν εἰς τὴν Κέρκυραν ὄψιν ἱεροῦ θάσους ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης· εἶτα, τὸ φρούριον τὸ ὑπερκείμενον τῆς πρωτευούσης, ὁμωνύμου τῇ νήσῳ. Μετ' οὐ πολὺ λέμβοι ἤρξαντο ἰστιοδρομοῦσαι περὶ τῆς νήσου, ἐν τῷ στομίῳ τοῦ λιμένος.

Καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα ὃν διῆλθον ἐν τῇ νήσῳ, ἐξηρχόμην, ἐξαίρεσι βροχερῶν τινῶν ἡμερῶν, καθ' ἐκάστην ἐν ἀνοικτῷ ὀχήματι καὶ εὕρισκον ὑπὸ τὸν χειμερινὸν οὐρανὸν τὸ θέλητρον τῆς καλλονῆς, ἥτις με προσεῖλκυεν ἐκεῖ ἐκ νέου, μετὰ τόσα ἔτη.

Δέον ὅμως νὰ ὁμολογήσω χάριν εὐλιχρινείας, ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ πόλις δὲν τρέφει τὸν ἐνθουσιασμόν, ὃν ἐμπνέει ἡ θεὰ τῆς ἀκτῆς. Εἶναι μικρὰ ἡ πόλις, αἱ ὁδοὶ αὐτῆς στεναὶ, σχολαῖ, στερεῖται τῶν ἀξιοθεάτων ἔργων τέχνης, ὧν βρῖθουσι καὶ αἱ μάλλον ἀσήμενται πόλεις τῆς Ἰταλίας. Ἐν τοῖς ὀψοπωλείοις εἰσὶν ἐκτεθειμένοι παντοειδεῖς ξηραὶ ὀπῶραι, ὅσα τηγανιστὰ πληροῦντα τὴν ὁδὸν ὁσμῆς ταγγώδους, ἀνόστου παραδόξου· τινὰ ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν ὡς προστάτιδα Παναγίαν τινὰ μεγαλόματον, ἀκοψφον, κεκοσμημένην δι' ἐγκολλημάτων ἀργυρῶν. Πληθὺς πολὺ προφορεῖται τὰς ὁδοὺς. Ἕλληνες φουστάνελλοφόροι με μεγάλους μύστακας καὶ κυρτὰ σανδάλια, Ἀλβανοὶ με κάπας, Ἑβραῖοι φεσοφόροι, περι-

βεβλημένοι εὐρεῖς ἐπενδύτας, ἱερεῖς μακρόκομοι καὶ βαθυπῶγνες, φέροντες πῖλους καὶ ράσα ὡς παρ' ἡμῖν οἱ δικηγόροι ἐν τοῖς δικαστηρίοις, γυναῖκες μετὰ λευκῶν καλυπτρῶν καὶ κεντητῶν γελεκίων, με πολλὰ κοσμήματα ἐξ ἀργυρῶν πλακῶν, καὶ παῖδες ρακένδυτοι με μεγάλα ζωώδη ὄμματα.

Ἄπαντες οὗτοι οἱ κάτοικοι οὐδαμῶς συμφωνοῦσι πρὸς τὴν ἰδέαν, ἣν ἀνακαλεῖ ἐν τοῖς ρεμβασμοῖς ἡμῶν τὸ ὄνομα Ἑλλάς. Διότι, τὸ αἶμα τῶν κατοίκων εἶνε πολυμιγές, ὡς ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν εἰσβολῶν οἷτινες ἐπέθηκον τὸν ἑαυτῶν τύπον, ἀπὸ τῆς μεμακρυσμένης ἐποχῆς, καθ' ἣν τὸ πρῶτον οἱ Κορίνθιοι ἀφῆκισαν τὴν Κέρκυραν. Μετ' αὐτοὺς ἦλθον οἱ Σπαρτιαταὶ· εἶτα οἱ Μακεδόνες, οἱ Ἡπειρώται τοῦ βασιλέως Πύρρου, οἱ Ῥωμαῖοι. Κατὰ τὸν μεσαῖωνα εἰ Ἕλληνες αὐτοκράτορες, οἱ Νορμανδοί, οἱ πρίγκιπες τοῦ Ἀνζού, ἐρρίψαν ἐπ' αὐτῆς στρατιώτας εὐσεβεῖς ἢ ὠμούς, πειρατὰς ἢ μισθωτούς. Εἶτα ἦλθον οἱ Ἑνετοὶ, καὶ πτερωτὸς λέων γεγλυμμένος ἐπὶ τοῦ ἀετώματος οἰκίας τινὸς ἀναμιμνήσκει ἔτι καὶ σήμερον ἀγαθοεργὸν κυριαρχίαν, διότι εἰς ταύτην ὀφείλεται ὁ θυμωσὶς ἐλαίων, θησαυρὸς τῆς νήσου. Καὶ εἰ Γαλλοὶ ὡσαύτως ἐβασίλευσαν ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐν ᾧ ὁ Ναπολέων ἐπάλαυν ἐναντίον πάσης τῆς Εὐρώπης, δρᾷ στρατιωτῶν ἡθροισμένων ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἤρνετο νὰ παραδοθῇ καὶ διεφύλαττεν ἡμῖν τὴν νῆσον, ὅτε ἡ συνθήκη τοῦ 1815 παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀγγλῶν. Καὶ οὗτοι δὲ, συνεχίζοντες τὸ ἔργον τῶν Ἑνετῶν, κατεσκεύασαν πολλὰ καλὰ ἔργα καὶ ἐδοῦς, χάρις ταῖς ὑποκαίς, καί τοι κακῶς διατηρουμέναις, δύναται τις καὶ σήμερον νὰ διατρέξῃ ὅλην τὴν νῆσον.

Ὁ συμφυρμός τῆς ἱστορίας ταύτης εἶναι καταφανὴς ἐν τῷ τύπῳ τῆς φυλῆς, τῆς κατοικοῦσης σήμερον τὴν νῆσον καὶ τὴν πόλιν. Βεβλῶς κατὰ πρῶτον, λυπεῖται τις ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ γνησίου ἐλληνικοῦ τύπου, ἀλλὰ τὸ γόητρον τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἀνατολῆς διακεχυμένον ἐπὶ τῶν λευκῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ποικίλων ἐνδυμάτων, ὑπερνικᾷ τὴν πρώτην ἀπογοήτευσιν, καθότι μάλιστα ἐν ταῖς μικραῖς ἐκείναις ὁδοῖς, ὁ περιηγητὴς βλέπει σκηνὰς μεγαλοπρεποῦς ἀπλότητος. Τοιαύτην ἐντύπωσιν παρήγαγεν ἐν ἐμοὶ ἡ ἐκφόρτωσις καὶ τοῦ πλήρους σίτου, ὃν εἶχε φέρει ἐκ Κριμαίας ἀγγλικόν τι ἀτμόπλοιο.

Ἄνδρες ρακένδυτοι με τραχείας μορφᾶς, ὄρθιοι ἐν τῷ μέτρῳ τῶν γονάτων αὐτῶν ἀνερχομένῳ σωφῶ, ἐπλήρουν διὰ τῶν μεγάλων βραχιόνων μεγάλους κωφίνους, οὓς ἐρρίπτον εἰς ἄλλους ἱσταμένους ἐπὶ τῆς προκυαίας. Οὗτοι ἐκένουν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐργάται ἐμέτρουν τὸν σῖτον διὰ τῶν μεδίμνων, ἄλλοι δὲ ἐπλήρουν σάκκους οὓς, ἐφόρτωναν ἐπὶ ἵππων. Ξανθὸς καὶ λεπτὸς κονιορτὸς ἐκυμάτιζε περὶ τῆς ἐργατικῆς ἐκείνης σκηνῆς, ἣν δίκην πλακίστου περιέβαλλον ὁ αἶθριος οὐρανὸς, ἡ κυκλὴ καὶ παφλάζουσα θάλασσα καὶ οἱ γηραιοὶ τῆς πόλεως τοῖχοι. Ἐγὼ ἐβλεπον διὰ τῆς φαντασίας τὸν τοσοῦτον μακρὸν ἐλθόντα ἐκείνον σῖτον, νὰ χλοάζῃ ἐπὶ τῆς ρωσικῆς χειρσονήσου, ἐλπίδα χωρικῶν ἐμοίων ἐκείνοιο, ὧν ὁ

εὐγενὴς Τολστού τοσοῦτο καλῶς περιέγραψε τὰ τεταραγμένα ὄνειρα καὶ τὰς ἀσφαεῖς ὁρμάς.

Ποῦ μετεφέρετο τώρα ὁ αἶτος ἐκείνος ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ὁποίου ἐκάμπτοντο οἱ ἵπποι; Ἀναμφιβόλως εἰς καλύβας ἐλλήνων χωρικῶν, λατρευόντων τὸν ἄγιον Σπυρίδωνα καὶ τὰς εἰκόνας· καὶ κατελαμβανόμεν ὑπὸ τῆς ρέμβης ἐκείνης, ἣν γεννᾷ ἐν ἡμῖν ἡ καταπληκτικὴ περιπλοκὴ τοῦ κόσμου τούτου, ἥτις καθίσταται ἀντιληπτὴ καὶ ἐξ ἀπλῆς ἐκφορτώσεως αἰτοῦ ἐν τινὶ γωνίᾳ λιμένος.

Αἱ ἀγροτικαὶ ἰδίως σκηναὶ ἐν μέσῳ τῶν θελκτικωτάτων τῆς Κερκύρας τοπίων, εἰσὶν ἀληθῆ βουκολικὰ ποιήματα. Πανταχοῦ δάση ἐκ κολοσσιαίων ἐλαιῶν, οἱ γηραιοὶ κορμοὶ τῶν ὁποίων γέμουσι κοιλοτήτων καὶ ὄζων. Ὑπὸ τὴν λεπτὴν σκιάν τούτων καθνῆται κατὰ γῆς γυναῖκες καὶ ἄνδρες, συλλέγοντες τοὺς πεπτωκότας καρπούς. Ποίμνια νέμονται εἰς τὰ πέριξ καὶ αἶγες σιμαὶ, ὀρθοῦμεναι μέχρι τῶν κλάδων, ἀναμιμνήσκουσι τοὺς στίχους τοῦ Θεοκρίτου καὶ Βιργιλίου. Γυναῖκες διαβαίνουντι φέρουσαι ἐπὶ κεφαλῇς ὑδρίας ἐν τῇ αὐτῇ στάσει, ἥς τὴν χάριν ἐξύμνησαν οἱ ποιηταί.

Πανταχοῦ ὡσαύτως πορτοκαλεῶνες, ροδεῶνες ἀντὶ τοίχου ἔχοντες αἵμασις ἐκ γιγαντιαίων ἀλοῶν καὶ παχυφύλλων συκῶν τῆς Βαρθαρίας.

Πανταχοῦθεν φαίνεται ἡ θάλασσα ὑπνώττουσα ἐν τῇ γαλήνῃ τῶν ὄρμων, περιβαλλουσα δι' ἄφρου τοὺς βράχους, σπινθηροβολοῦσα ὑπὸ τὸν ἥλιον, σκυθρωπάζουσα ὅτε οὗτος δύνει ροδίζει τὰς χιονοσκεπεῖς κορυφὰς τῶν Ἀλβανικῶν ὄρεων.

Οὔτε ἡ νωχελὴς αὕτη θάλασσα, οὔτε ὁ φωτεινὸς οὗτος οὐρανός, οὔτε ἡ χλοερὰ αὕτη νῆσος ἥλλαξαν ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Ὀδυσσεὺς εἶδε τὴν ἀκτὴν ταύτην. Ὡ! τῶν ὠραίων στίχων!

ἀλλ' ὅτε δὴ τρίτον ἡμᾶρ εὐπλόκαμος τέλει· Ἦώς, καὶ τότε ἔπειτ' ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἡ δὲ γαλήνη ἐπλετο νηνεμῇ· ὁ δ' ἄρα σχεδὸν εἰσίδει γαῖαν ὀξὺ μάλα προΐδων, μεγάλου ὑπὸ κύματος ἀρθείς. ὥς δ' ὅτ' ἀσπασίος βίσιος παῖδεςσι φανήη πατὴρ, δι' ἐν νόσφ' κῆται κρατέρ' ἄλγεα πάτχων, δηρὸν τηρόμενος, στυγερός δὲ οἱ ἔχρας δαίμων· ἀσπασίον δ' ἄρα τὸν γε θεοὶ κακότητος ἔλυσαν, ὥς Ὀδυσσεὶ ἀσπαστὸν εἰσάτο γαῖα καὶ ὕλη,

Ἐβλασφήμῃσα καὶ ἐγὼ τὸν γηραιὸν Ὀμηρον· εἶπον ὅτι προτιμῶ τῆς Ἰλιάδος τὸν Ἀδόλφον (1), καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας τὸ Ἐρυθρὸν καὶ τὸ μέλαν (2). Ναί, ἀλλ' εἶχον ἄδικον, ἐξεφράσθην δ' οὕτω διατελῶν ὑπὸ τὸ κράτος παροδικῆς ἐντυπώσεως.

Ἐδῶ ἤνοιξα καὶ πάλιν τὴν Ὀδυσσεΐαν καὶ οἱ θεοὶ ἐκεῖνοι στίχοι, οἱ τοσοῦτον θαλεροὶ, τοσοῦτον ἀληθεῖς, τοσοῦτον ὅμοιοι μὲ τὴν φύσιν ἐκείνην, μὲ συνεκίνησαν μέχρι δακρύων· ὥς, τὸ μέρος π. χ. ἐνθα ὁ Ὀδυσσεὺς ἄγνωστος, ἀκούων τὸν αἰοιδὸν ἄδοντα τὰ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, κλαίει, καλύψας τὴν κεφαλὴν διὰ τοῦ φάρους, ὁ δ' εὐγενὴς Ἀλκίνοος, ἀκούων αὐτὸν στεναχίζοντα, διατάσσει νὰ παύσῃ ὁ αἰοιδός. Τὴν πρώτην φοράν οὐδεμίαν ἐρώτησιν ἀπευθύνει τῷ μυστηριώδει συνδαιτυμνῷ, ἡ ἀβρότης τοῦ οἰκτιρμού αὐτοῦ ἐννοεῖ τὴν παραμυθητικὴν τῆς σιγῆς μαγείαν.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν μέρους τινὸς τῆς Ὀδυσσεΐας,

εὐηρεστούμην νὰ περιδιαβάω εἰς τὰς ἐξοχάς. Καθ' ὁδὸν συνήντων παιδία ἄρρενα καὶ θήλεα γυμνόποδα, αἵτινα μοι προσέφερον ἄνθη καὶ πορτοκαλί, συνοδευόμενα αὐτὰ μετὰ τῆς χαριτωμένης εὐχῆς «νὰ χάριξ τὰ ῥάματα σου». Καὶ πράγματι, γλυκεῖα διὰ τοὺς ὀφθαλμούς τέρψις ἦτο κεχυμένη ἐπὶ τοῦ εὐρέος γλαυκοῦ οὐρανοῦ, τῆς μαρμαίρουσας διαφανείας τῶν ὑδάτων, τῆς μαλθακότητος τῶν λοφίσκων, τῶν ὠχρῶν φυλλωμάτων τῶν ἐλαιῶν, καὶ ὅλης ἐκείνης τῆς φύσεως, μετ' ἧς τοσοῦτον ἁρμονικῶς συνδέονται ὅπλα· οἱ ἥρωϊκῆς ὑπάρξεως. Ἐφθασα εἰς τὴν ἄκραν ἐκείνην ὅθεν φαίνεται νησιδίον τι καλούμενον τὸ πλοῖον τοῦ Ὀδυσσεῖως. Ὁ λαὸς πιστεύει ὅτι ὁ Ποσειδῶν μετέβαλεν εἰς νῆσον τὴν νῦν τῶν Φαιάκων, ἥτις μετέφερε τὸν Ὀδυσσεῖα εἰς Ἰθάκην. Ἐπὶ τοῦ νησιδίου τούτου κεκαλυμμένου ὑπὸ κυπαρίσσω, ὑπάρχει ναῖσκος τις, δύο δὲ μοναχοὶ καλλιεργοῦσιν αὐτό.

Ἐγὼ, ὁ ἐμπαθὴς ἐραστὴς τῆς ἀναλύσεως, ὁ μαρτυρὸς ψυχολόγος, ὁ μαθητὴς τοῦ Hendhal, διατελῶν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς μαγείας τοῦ ὀρίζοντος καὶ τοῦ πρὸ μικροῦ ἀναγνωσθέντος ποιήματος, ἡσθάνομην ἀναγεννωμένην ἐν ἐμοὶ τὴν ἀρχέγονον ψυχὴν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐξήσκησαν τὴν ἀνευ βαναυσότητος ὑλικὴν εὐημερίαν, τὴν ἀνευ νόσου ἡθικὴν μακαριότητα καὶ τὰς δυνάμεις τῆς διανοίας ἀνευ ἀγωνίας — μοναδικὴ καὶ βραχεῖα περίοδος εὐτυχοῦς νεότητος τῆς ψυχῆς, ἥτις πληγωμένη σήμερον, κλαίει ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν.

Νῆσος χλοερὰ, ἣν οὐδέποτε ἴσως θὰ ἐπανίδω πλέον, καὶ μόνον ἔνεκα τῆς εὐφροσύνης ἣν ἡσθάνομην πρῶτας τινὰς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς σου, τὸ ὄνομα σου θὰ μένῃ ἱερὸν δι' ἐμὲ, καὶ ὅτε σ' ἐνθυμοῦμαι φράσις τις τοῦ εὐγενοῦς καὶ μελαγχολικοῦ Flaubert ἔδει ἐν τῇ μνήμῃ μου· «Ὑπάρχουσι μέρη γῆς τοσοῦτον ὠραῖα, ὥστε ἐπιθυμεῖ τις νὰ τὰ θλίψῃ ἐπὶ τῆς καρδίας του».

ΑΙ ΑΠΟΚΡΕΩ ΕΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩΙ

ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΙ

Ὁ χαρακτὴρ τοῦ κεφαλλήνης εἶναι μᾶλλον σοβαρὸς καὶ δὴ μελαγχολικός. Cefalonia-malinconia, λέγει παλαιὸν τι ρητόν. Καὶ οὐκ ἀτέπως, διότι τὰ πετρώδες καὶ ἄγονον τοῦ πλείστου τῆς νήσου μέρους, μάλιστα ἡ ἀπὸ τοῦ Αἰῖου μέχρις Ἐρύσου, Φισκέρδου, Ἀσσοῦ ὑψηλὴ καὶ φαλακρὰ καὶ μέχρι θαλάσσης ξηρὰ ὀροσειρὰ, καὶ ἐν γένει τὸ κλίμα τῆς νήσου, ἔπρεπε νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τοῦ ἡθικοῦ καὶ τῶν ἔξεων ἐν γένει τῶν κατοίκων, ὥς ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ διανοητικοῦ καὶ τοῦ σωματικοῦ καὶ διέπλασαν αὐτοὺς πρακτικοῦ νόου, ἐπιχειρηματίας, ριψοκινδύνους καὶ φιλοπόρους. Καὶ ὅμως, ἐν ταῖς φυσικαῖς ιδιότησι τῆς νήσου κεῖται ἡ αἰτία τῆς οἰκονομικῆς τοῦ τόπου εὐημερίας, διότι τὸ ἄγονον καὶ ἡ ταρομαρτοῦσα πενία ἐφυγάδευσαν ἀπὸ αἰώνων τοὺς κεραλλήνας πρὸς ἀλλαγὰς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν καὶ ἐκεῖ εὐημέρησαν καὶ ἐπλούτισαν, τοὺς δὲ ἀπομείναντας κατέστησαν φιλέργους καὶ λιτεβίους. Ὁ κεφαλλήν εἶνε ὁ ἄνθρωπος τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ἐργασίας, κύριον ἔχει σκοπὸν τὸ χρῆμα, καὶ ἐντεῦθεν τὴν οἰκονομίαν ἔχει ἐκ τῶν πρώτων του ἀρετῶν, τούτου δ' ἔνεκα, ὀλίγην αἰσθάνεται κλίαιν εἰς ἀσκόπους δαπάνας καὶ εἰς διασπατάσεις, ἃς ἀποκρούει πως ἡ αὐστηρὰ οἰκογενειακὴ του.

Σ. Μ. (1) Τοῦ Βενιαμίν Κωνσταντ. (2) Τοῦ Στηθάλ.